

Mikkel Ræv tegnet af Leif Ragn Jensen i Niels R. Nørgaard: Morten og Mikkel, 1980.

1488ff Sønderjylland, Revslund 1509ff Sønderjylland, Refskov o. 1525ff Ringkøbing a., Rævekær 1560-1791 Sdr. Starup s. Sønderjylland, Rævekule og Rævehøj 1569ff hhv. Klemensker og Ø. Marie s. Bornholm, Rævehøj og Rævekær 1575-1653 hhv. Svendstrup og Himmel Als, Ræveleje 1582-1661 Hellebæk NSjælland, Refshale 1595ff Ringkøbing a., Rævebjerg 1638ff Branderup s. Sønderjylland, Refsgård 1664ff Ulfborg VJylland, Rævsvænge 1682ff SSjælland, Rævebakke 1683ff Samsø, Rævebjerg 1704-1834 og Rævekær 1775ff Ø. Løgum Sønderjylland, Rævetoft 1779ff Rødding s. Sønderjylland; af mandsnavnet gammeldansk Ref. Refsvindinge 1435ff Fyn, Rævsgårde 1499ff Egtved Sønderjylland (3).

Sagnagtig »tydning« af bynavnene Alderup og Højrup i Sønderjylland: en ræv faldt i en mose, den vendte sig først mod syd og råbte »jeg kommer aldrig op!«, derpå mod nord »jeg kommer højer' op!« (4).

Mikkel, Mikkel ræv ældre nydansk d.s.; Mikkel Dunder Læsø (5), huremikkel 1700-t (6), husmekkel, -ræv (7), rødben (8), langrumpe, -hale (9); den røde, den røde røver, den røde gæsedyne, hønsedyven, gæsefanger, lakstang, mis (10), ridder Rød (11), mjavs Vendsyssel o. 1900, også listig person (12); kaldes i gåder og dunkel tale: Erik Rød, hejbej, Jerrig Styld, kvakmand, kæbmand, rødben, stakast, smalrage, svegaj, slatas, svinkræv, svogejst, svakast, verdens vidunder (13).

I julen måtte man ikke bruge rævens navn, den skulle kaldes *den rode* (Kalvehave SSjælland; 14) eller *langhale* og efter solnedgang *rødsvans* (Lyngby Himmerland; 15), ellers fik man mange ræve det følgende år, de ville stjæle meget fjerkræ og jægere kunne ikke ramme den; sml. mus s. 67. Pelsen: den røde kjole, halen: lunten (16), man tager frakken af Mikkel når den bliver strejfskudt (7).

Færøerne: *revur*; Grønland: *terianniaq*.

I adelsvåbner 1300-t ff (17), Refs herred segl 1500-1600-t, Kær herreds segl 1600-t (18), Sydthy kommunevåben 1980ff hentet fra Refs herreds-segl; hvid tundra- og blå kystræv i Ivigtuts kommunevåben 1975ff.

Kalkmaleri i Osted kirke o. 1400: hund jager ræv, som jager gås, symboliserende livets meningsløse

Ræv, *Vulpes vulpes*

Den typiske ræv har rødbrun ryg, gråhvid strube og bug, men der træffes eksemplarer med gulrød til brunsort overside; halen er busket og har som regel hvid spids. Alm. i næsten hele landet.
– Danmarks Dyreverden 10, 9-30.

Ræv fællesnordisk, gammeldansk ræf (og foa), oldnordisk refr; af usikker oprindelse, urnordisk (200-800) reba hører måske til en ordrod med betydningen 'den rødrune' og navnet er da beslægtet med rav (1); det kan være et lydord, rævens bjæffen er et hæst hræv-hræv eller jæv-jæv.

Ref(f), Ræf etc. var fra 1200-t et ret alm. personstilnavn og blev båret af to adelsslægter, den ene førte en ræv i våbnet; Ræuæungæ 'ræveunge' fra 1300-t (2).

Indgår i mange stednavne: Revshaleborg 1200-1500-t forsvundet borg i Maribo Jandsogn, Refsnæs 'rævenæs' 1337ff Himmerland, Fodslette 1339ff Langeland af gammeldansk foa 'ræv', Revshale 1360ff Lolland (sml. ovenfor), Refs 1405 Thy, Risbjerg 'rævebjerg' 1419ff Langeland, Rebbøl 1450ff Sønderjylland, Refshale 1459ff Viborg a., Rævsager 1480-1532 ØLolland, Revsø

jag og dødens vished; Østofte o. 1400: ræv med gås i munden; Vigersted o. 1450: ræv spiller på harpe, to ræve hænger en gås; Nr. Herlev o. 1450 (o.a. kirker): Æsops fabel om ræven, der gav storken sørbedmad i en flad skål, storken gør gen-gæld og trakterer ræven med gildesmad i en høj-halset krukke; Stege 1494: mand med jagthorn og tre hunde forsølger to ræve, ræv løber med gås; Kgs. Lyngby o. 1475-1500, Ottestrup o. 1500 og Vindlerslev o. 1550: gæs hænger en ræv = retsfærdigheden sker fyldest; Ørsted o. 1500: ræv og gæs; Århus domkirke o. 1500: ræv løber med gæs, ræv kan ikke magte gæs; Ottestrup o. 1500: ræv prædiker for gæs, en anden ræv løber med en gæs (19); *slae-*
ge med revehoved o. 1530-40 i Torum kirke.

LITTERATUR: (1) 626 319; (2) 363 2.2,913f; (3) 156 1,65; 2 14; 4 111,562,737; 6 154,162; 7 358, 369; 8 119; 9 221; 10 224,373; 11 126,132,165; 13 191,221; 16 234; 17 125,378 – endvidere 1,23; 4 57,73,538,708,740,747; 6 169,213; 6 126; 9 243; 15 280; 16 151; 18.2 26; 427 2,103 og 3,44,107, 109; (4) 464g 3,313,315; (5) 202d 2,69; (6) 434 2, 850; (7) 149 3,1895-96,232; (8) 212c 3,117; (9) 149 3,232; 753s 115,117; (10) 287 41,72; 76c 297; (11) 753s 115,117; (12) 212c 2,598; (13) 212c 3, 112; (14) 160 1904/27: 613 (1887); (15) 160 1906/ 23: 1527 (1886); (16) 287 49,58; (17) 2 46f; (18) 849 55; (19) 767 92,100f,182,202,228,235,334, 336,349f,359.

296

14
✓
77

Rævehvalpe ved hulens indgang. BIOFOTO/Elvig Hansen.

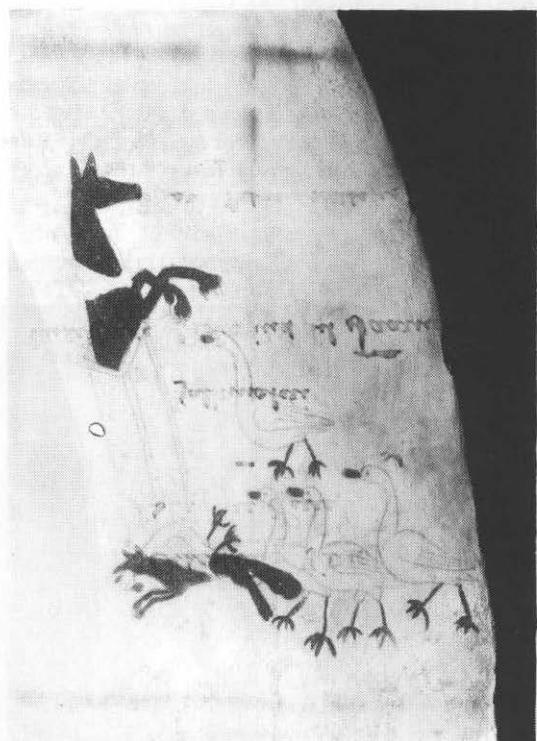
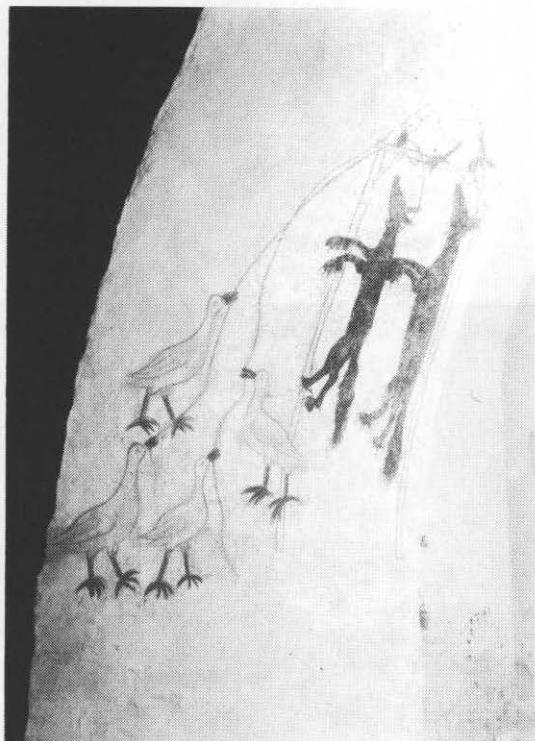

ADFÆRD, VARSLER

Efter Peders dag, Peders stol 22/2 eller efter Mæthiasdag 24/2 tør ingen ræv gå over is af frygt for, at den skal briste; St. Peder har den dag kastet en gloende sten i vandet og isen smelter nedefra, eller solvarmen gør den usikker at færdes på (1648ff; 1).

pespalte i Troldstuerne (Paradisbakkerne) fordi den tror den kan gå tværs gennem klippen, men pludselig bliver revnen så snæver, at den sidder fastklemt og dør – »trolden har taget den« siger folk, som finder ræven (o. 1935; 7).

Frederik II opfordrede 1584 bønderne i Silkeborg len til at skyde ræve, som »meget forøde rådyr og

Gæssene hænger deres ærkefjende ræven i en galge. På det andet billede prædiker ræven fromt for gæssene, mens en anden ræv snupper en af tilhørerne. Kalkmalerier i Ottestrup kirke ved Slagelse. Foto: Nationalmuseet.

Man mente, at ræven lader grævlingen grave sin hule (NØFyn; 2). Er den slemt plaget af lopper tager den en tot mos i munden og går baglæns ud i dybt vand så kun hovedet rager op over det, lusene søger tilflugt i mosset, og dette lader ræven flyde bort (VJylland; 3). »Ved at stikke sin lange lådne hale i vandet fanger den krebs, da de kniber sig fast ved den« (1802; 4); »med sandhed tror jeg man kan sige, at der er mangfoldige mennesker, der opfører sig med ikke nær så megen klogskab i deres slægt som disse dyr« (1798; 5).

En anskudt ræv bider sig i haleroden, hvor den har en lægedomskirtel, og ræven kan så løbe vide-re (6). Der blev på Bornholm sagt, at ræven under tiden lader sig lokke ind i en meget smal klip-

lam og gør bønderne skade på deres småkræ« (8). »Den vidt bekendte, ilde berygtede, allevegne fulgte og intetsteds udryddede ræv« St. St. Blicher (9); hvad skade gør ræven ikke på lam og især på gæs? han i en hast bider og kaster en hel flok, snart for en bonde, snart for en anden (1763; 10). Den skydes ikke om sommeren fordi skindet da er mindre værd (sml. nedenfor), »men kunne vedkommende uden at hindres af den usle egennytte patriotisk overveje, hvor megen ødelæggelse sådan en ræv anretter, da måtte det ufejbarlig let inddses, at dens pels, når den endelig engang skydes, er såre dyr og næppe bringer tiendedelen værdi i skyttens lomme for hvad den har skadet og ødelagt af bondens småkreaturer« (1792; 11), sml. s. 107.

Ræven foran et fugleskræmsel udstyret med en gammel spejderhat. Spejdere udsmykker undertiden deres patrulje-standere med rævehaler. Træsnit af Otto Vollroth i Illustreret Tidende 22-12-1878.

Et kobbel jagthunde forfolger en ræv. Maleri af S. Simonsen.

Når ræven vil fange høns, så ånder den på dem og de besvimer (Hedensted ØJylland; 12), om natten kan den stirre på hønsene så de falder ned fra hjælet (Gimlinge SVSJælland; 13). En gås slænger ræven hen over sin ryg mens den bider i gåsens hals og løber således lettere med byttet; det er en almindelig mening, at ræven ikke stjæler i nærheden af sin hule, på den mands gård eller mark, hvor den bor (14), sml. s. 122; ræven stjæler aldrig fra sin nabo (15); kun en skabet ræv går ud og stjæler, for den kan ikke være for de andre ræve i skoven (ØMøn; 16).

Man må ikke ånde på fuglenes æg eller unger, så finder ræven dem (17); synger man med brød i munden tager ræven ens høns (18).

Ræven siger om sommeren om rønnebærrene »uh, de er sure!«, men om vinteren »åh, hvem der havde rønnebær!« (19), sml. s. 123.

Når rævene skriger eller kommer nær til husene skifter vejret (20); det varsler uvejr at de om aftenen skriger, gør eller tuder meget (1798ff; 21); skriger ræven om efteråret bliver det frostvejr og der kan ventes en streng vinter (22); den skriger i

*hyler den om natten kommer varig frost (177 6,
106 1822, 348).*

hundredagene 22/7 til 23/8 mod eller efter regn (23).

LITTERATUR: (1) 919 37; 434 3,648; 464f tb. 1, 70f; 202d 2,224; (2) 388; (3) 436 219; (4) 418 1,46; (5) 219 9,2,151; (6) 794 8,1887,106; (7) 248c 7, 458, men sml. 454; (8) 127 92; (9) Diana (1832-36); (10) 693b 7,373; (11) 882 2,250; (12) 160 1904/30: 2288 (1892); (13) 160 1904/28: 448 (1885); (14) 464f tb. 1,138; 388 (ØJyll. 1934); (15) 160 1904/27: 1(1881); (16) 388; sml. 212c 3,112; (17) 794 4,1885,54; (18) 534b 12; (19) 794 12,141; (20) 436 219; 464 9,1888,19; (21) 416 256; 794 8,106 (Ølgod); 160 1906/23: 1709,2251; (22) 459b 146; 794 8,106; 777g 215f; 450 50; 878b 193; 160 1906/23: 1251,2377 m.fl.; (23) 794 8,106; 160 1906/23: 2304.

JAGT; SKINDETS ANVENDELSE

Ræven har hørt til vor fauna i mindst 8000 år, men den var næppe på noget tidspunkt så talrig som nu. Dens knogler lå i bopladsen fra ældre stenalder og vikingetiden; på et helt rævekraniuum fra ældre stenalder fundet i Holmegård mose er